

BAFLO – KERK EN TOREN

Hoewel dat aan het gebouw niet meteen te zien is, werd de kerk van Baflo als een van de eerste in de provincie gesticht. Eind achtste eeuw kreeg Liudger, de ‘apostel der Groningers’, van Karel de Grote opdracht om het christendom te prediken in de zojuist gepacificeerde Friese landen. Hij kreeg de huidige provincie Groningen en een deel van Oost-Friesland als werkterrein toegewezen. In de Ommelanden stichtte hij zes kerken: Baflo, Farmsum, Leens (waarschijnlijk), Loppersum, Oldehove en Usquert. Met de status van een proosdij was ze de hoofdkerk van de omgeving en fungeerde ze als zetel voor de seend (kerkelijke rechtbank). Een van de proosten was de vader van de vooraanstaande humanistische geleerde Rudolf Agricola (1443-85), die eigenlijk Roelof Huisman heette en in Baflo werd geboren.

Bouwgeschiedenis

Vooraf aan de noordelijke buitenmuur, zit nog veel grijze tufsteen in een regelmatig patroon. Uit archeologisch onderzoek in 1981-83 bleek dat de kerk (van omstreeks 1100) waarvan deze muur deel uitmaakte een halfronde apsis had. Toen rond 1200 de productie van baksteen op gang was gekomen, breidde men de kerk fors uit. De apsis werd afgebroken en vervangen door een dieper, recht gesloten bakstenen koor. De vorm van de vensters en de blindnissen met siermetselwerk in de oostmuur wijzen op een bouwtijd rond het midden van de dertiende eeuw. Ook werd de kerk verbreed en naar het westen verlengd. De nieuwe zuidgevel werd opgetrokken uit baksteen en hergebruikte tufsteen, waardoor hier een lappendeken van materiaalsoorten ontstond. Ook de eikenhouten kap dateert grotendeels uit de dertiende eeuw en behoort daarmee tot de oudste in de provincie. Waarschijnlijk in 1656 werden de vensters in de zijwanden fors vergroot. Dit jaartal staat op een gedenksteen in de westgevel.

Interieur

Het interieur wordt gedekt door een blauw geschilderd balkenplafond en in de vloer liggen enkele grafzerken, waarvan die voor Jacob Halsema (†1587) de oudste is. Het meubilair is minder oud dan het eruitziet en dateert grotendeels uit de negentiende eeuw. De twee forse herenbanken tegen de noordwand werden gemaakt in 1878. Voor het koor staan twee dwarsgeplaatste, naar achteren oplopende bankenblokken. Een 18e-eeuwse preekstoel ging in 1947 door brand verloren. In 1983 kreeg de kerk een vervanger in de vorm van een 17e-eeuwse kansel uit de kerk van Engelbert.

Het orgel werd in 1876 gebouwd door Roelf Meijer, ‘orgel- en pianofabrikant te Veendam’. Tijdens de genoemde restauratie in 1981-83 werd de oorspronkelijke kleurstelling van de kas hersteld.

Klokkentoren

De vrijstaande toren ten zuidoosten van de kerk werd omstreeks 1300 gebouwd en aan het eind van de vijftiende eeuw verhoogd. Op de begane grond bevindt zich een cachot, van waaruit de laatste gevangene via het vermolmde plafond zou zijn ontsnapt. In de toren hangt een luidklok uit 1502 van de beroemde klokkengieter Geert van Wou. Van Wou verwerfde zijn roem doordat hij als eerste klokken op toon kon gieten. Hij goot klokken in Nederland en daarbuiten, zijn grootste, tevens mooiste klok van Europa, hangt in Erfurt (1497): de Maria Gloriosa. Op de noord- en zuidgevel van de toren zijn wijzerplaten aangebracht waarop de tijd alleen door een urenwijzer wordt aangegeven. Op de nok staat een dakruiter met daarin een kleine klok die om twaalf en zes uur de etenstijd aangaf, in het Gronings het ‘zoepenbrikklokje’ genoemd (zoepenbrij = karnemelkseppap). De zoepenbrij werd tijdens de schaft gegeten. Ook aan de kerk werd in 1818 een chronometer aangebracht in de vorm van een hardstenen zonnenuijzer. Zo bleven de ‘Bavvelters’ altijd bij de tijd.